

Boekbespreking

Van ik-nu naar wij-later

Ondanks decennialange aandacht voor good governance, goed bestuur en toezicht, zijn er ingrijpende crises ontstaan. Ze rechtvaardigen de vraag of er wel sprake is van goed bestuur en zo nee, waar dat dan aan ligt. Naast bekende verklaringen als teveel aandacht voor regels en te weinig voor houding en gedrag, wijst Hans Dijkstra in zijn boek *Goed bestuur in de Egoïsteneconomie* op het probleem van het ontbreken van eigenaarschap van maatschappelijke instituties. Een boekbespreking van redactieraadslid Jacques Gerards.

Hans Dijkstra beschrijft het probleem door te openen met een schets van het speelveld: het wegvallen van zekerheden, hoe omgegaan wordt met de spaarpot van de pensioenfondsen, hoe burgers als kiezers en aandeelhouders functioneren, de vraag of zelfregulering wel voldoende zelfreïnerend kan zijn, de rollen van adviseurs en media...

Vervolgens laat Dijkstra zien hoe bezit en eigenaarschap op drift zijn geraakt. Hij illustreert dit - gelardeerd met uitspraken van bekende figuren op het speelveld - met voorbeelden uit de kapitaalmarkt, private equity, familiebedrijven, maatschappen en de verenigingen die stichtingen werden of moesten worden. Hij toont het belang van de wederkeer van verenigingen en coöperaties en de governanceproblemen van (te) grote stichtingen.

Een speciaal hoofdstuk wijdt Dijkstra aan het management, dat in omvang en qua positief zelfbeeld groeide, doch stagneerde in de groei van wijsheid. Het interne toezicht wordt eveneens apart onder de loep genomen. Steeds meer zichtbaar en toch onzichtbaar noemt de auteur het functioneren van het interne toezicht. In zijn schets van de historische ontwikkeling daarvan blijkt de zoektocht naar de eigen waarde of meerwaarde. Daarbij worden de thema's van de afgelopen jaren benoemd: selectie en profiel, onafhankelijkheid, toezicht en advies, permanente educatie, tijdsbeslag en beloning, diversiteit, aansprakelijkheid en effectiviteit.

Samen met de bestuurders vormt het interne toezicht, gezien zijn samenstelling, de maatschappelijke elite. Een kaste. Deelname eraan stelt eisen. Een conclusie, die Jan Terlouw ook trok toen hij sprak over de maatschappelijke bovenlaag, waarvoor het aloude *noblesse oblige* meer dan ooit actueel is. Maatschappelijk wantrouwen in deze laag, gevoed door wantrouwen in het politieke gebeuren en een overheid die de kwalificatie onbetrouwbaar met zich meedraagt, moeten bestreden worden door adequaat gedrag en bestuurlijke kwaliteit. Zelfkennis, een gezond zelfbeeld, ook wat de grenzen van eigen vermogen betreft, is daarbij van groot belang. Evenals het herordenen van het eigenaarschap en het betrekken van burgers bij hun instituties door ze weer

direct zeggenschap te geven. Andere bestuursmodellen dan de stichting komen dan in beeld.

De beroepsgroepen van politici, bankiers, accountants, notarissen, adviseurs en professionals worden in het perspectief van de huidige gang van zaken en de blik op een mogelijke verbetering daarvan geplaatst. Daarmee afrondend zijn het speelveld en de spelers beschreven en kan in het afsluitende hoofdstuk de visie worden uitgewerkt hoe nu daadwerkelijk tot verbetering te komen. Wanneer de bovenlaag niet aan die verbetering wil werken, is het wachten op de volgende crisis. En die kan nog meer derailender zijn als die van de banken. Of zal deze zelfs nog ingrijpender zijn?

Dijkstra sluit af met wat volgens hem nodig is: van ik-nu naar wij-later. Duurzaamheid als uitgangspunt van maatschappelijk gedrag bij een andere balans tussen de belangen van het individu en de gezamenlijke belangen. Een moeilijk proces, doch noodzakelijk. Doordat de schrijver standpunten durft in te nemen en heilige huisjes snel (soms wel heel snel) van hun heiligheid weet af te helpen, word je als lezer gestimuleerd er direct wat van te vinden.

Dat bleek ook bij de boekpresentatie. De discussie ontvlamde snel en was moeilijk te doven. Kortom: een noodzakelijk, heftig en stevig boek dat na lezing een onderling gesprek erover verdient. Al is het maar om de eigen rol in de bovenlaag te bespreken.